

ภารกิจที่ใช้เวลานานที่สุดในการเป็นบรรณาธิการคนแรก
ของ วารสารประวัติศาสตร์ ธรรมศาสตร์ คือ การเขียนบทบรรณาธิการ
คำนำเพียงไม่กี่หน้านี้ถูกร่างขึ้นมามากครั้งทั้งลบทิ้ง ซีดฆ่า เขียน
ใหม่ จนสุดท้ายตกลงใจว่าพื้นที่ส่วนนี้ควรจะทำหน้าที่บอกเล่าเรื่อง
ราวความเป็นมาของวารสารให้สมกับการเป็นฉบับปฐมฤกษ์

...

แม้วิกฤตการณ์การเงิน พ.ศ. 2540 จะผ่านพ้นมา 17 ปีแล้ว
ซึ่งดูเนิ่นนานสำหรับหลายคน แต่สำหรับผู้ที่ผ่านมาวันเวลานั้นมาด้วยวัย
ที่มากพอจะรู้สึก จดจำและมีส่วนร่วม คงย้อนรำลึกได้ไม่ยากว่านั่น
เป็นจุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในหลายเรื่องหลายแวดวง
รวมทั้งระบบการศึกษาระดับอุดมศึกษา ซึ่งยังคงต่อเนื่องยาวนานมา
จนถึงขณะนี้ องค์กรจำนวนมากถูกตั้งขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่ สร้าง รักษา
พัฒนา คุณภาพด้านการศึกษา ปฏิเสธไม่ได้ว่าแรงผลักดันนี้มีส่วน
สำคัญทั้งทางตรงและทางอ้อมที่ทำให้เกิด วารสารประวัติศาสตร์
ธรรมศาสตร์ เนื่องจากทั้งผู้เรียนและผู้สอนต่างต้องได้รับการ สร้าง
รักษา พัฒนา ผ่านกลไกและการประเมินผลด้วยดัชนีชี้วัดต่างๆ หนึ่งใน
นั้นคือการมีผลงานตีพิมพ์เผยแพร่ ทั้งเพื่อจบการศึกษาและเพื่อ
เสถียรภาพในหน้าที่การงาน และเนื่องจากปัจจุบันวารสารประวัติศาสตร์
ในไทยมีไม่มากและยังชนิดที่อยู่ในรายการของ TCI (Thai-Journal
Citation Index Centre) นั้นแทบไม่มี ดังนั้นหากจะกล่าวอย่างตรงไป
ตรงมา วารสารฉบับนี้ย่อมอุปมาประดุจบ่อน้ำบาดาลความ ... หาย

ของนักศึกษาและอาจารย์

เมื่อตกลงปลงใจว่าต้องทำวารสารแน่แล้ว สิ่งที่เกิดขึ้นอยู่ยาวนานคือเรื่องเงิน บุคลากรในภาคช่วยกันสร้างสรรค์หนทางระดมทุนเพื่อสร้างบ่อบำบัดนี้ให้เป็นจริง ตั้งแต่การขอรับเงินบริจาคกระทั่งทำสินค้าท้องถิ่นอย่างจิ้งหรีดและพระเครื่องออกขาย ไม่ต้องห่วงถึงผลกำไรที่จะได้จากการขายวารสารวิชาการที่ไม่สนใจจะตามหรือสร้างกระแสหลายคนเห็นทางตันตั้งแต่ยังไม่เริ่ม จนคิดขึ้นได้ว่า ภาควิชาสามารถของบจากคณะศิลปศาสตร์ได้ แม้จะคิดเข้าไปเสียหน่อย แต่อุปสรรคใหญ่ก็ผ่านพ้นไปด้วยดี และโครงการนี้ก็เกิดขึ้นมาได้

เมื่อเริ่มลงมือทำ สิ่งที่น่ากังวลถึงเป็นประการแรกคือ ข้อกำหนดต่างๆ ของ TCI ทั้งนี้ด้วยเหตุปัจจัยหลายประการทำให้เราตัดสินใจเลือกที่จะเดินตามแนวทางนี้ หากจะมองโลกในแง่ดีก็มีคุณูปการอยู่ไม่น้อยตรงที่ไม่ต้องเสียเวลากับการคิดสร้างสรรค์หรือการวิเคราะห์หาความถูกต้องเหมาะสมจริงแท้ เพียงแต่ทำให้ลงกรอบลงช่องตามข้อกำหนดก็เพียงพอ สิ่งยุ่งยากเพียงหนึ่งเดียวคือ การใช้ความเพียรในการพิสูจน์ตนเองให้ครบสามปีหรือต้องมีวารสาร 6 เล่ม จึงจะสามารถยื่นเรื่องให้ TCI พิจารณารับ (หรือไม่รับ) วารสารเข้าไปอยู่ในบัญชีได้

เนื่องจากเป็นฉบับแรก สิ่งที่กำลังวุ่นวายมากคือการหาบทความหลายคนอาจสงสัยว่าทำไมไม่รอให้พร้อมก่อนแล้วค่อยเริ่ม แต่คงไม่ได้เริ่มหากต้องรอให้พร้อม ทุนทางสังคมอย่างรายชื่อศิษย์เก่า ศิษย์ปัจจุบัน ภูกระดุมมาอย่างน่าทึ่ง ภายหลังจากการประชุมสัมพันธในแวดวงคนรู้จักได้ไม่นาน บทความก็เริ่มทยอยส่งเข้ามาให้พิจารณาด้วยความตั้งใจเดิมนั้นตั้งเป้าว่าจะมีบทความ 6 ชิ้นสำหรับวารสารหนึ่งเล่ม จนสุดท้ายแล้วมีบทความที่กองบรรณาธิการพิจารณาเห็นเหมาะสมกับแนวทางของวารสารและได้ส่งต่อให้กรรมการกลั่นกรองพิจารณาทั้งสิ้น 5 ชิ้น ขั้นตอนนี้ใช้เวลาค่อนข้างนาน เนื่องจากความกรุณาของกรรมการกลั่นกรองแต่ละท่านที่อ่านให้โดยละเอียด ภาย

หลังขั้นตอนการแก้ไขและปรับปรุงตามคำแนะนำแล้ว จึงออกมาเป็นบทความทั้ง 5 อย่างที่ปรากฏในสารบัญ

วารสารฉบับปีที่ 1 เล่มที่ 1 นี้ประกอบด้วยบทความวิชาการ 3 บทความ และบทความวิจัย 2 บทความ ในบทความวิชาการ 3 ชิ้น มีบทความปริทัศน์ 2 บทความ คือ การปะทะกันของแนวคิดอุดมการณ์สมัยใหม่ในงานประวัติศาสตร์นิพนธ์ทาสยุคโบราณของ ทศภา อุมะวิชนี และ ปริทัศน์ประวัติศาสตร์อารมณ์ ของภาดิน นิมมานนรงค์ ที่สรุปความเคลื่อนไหวของวงวิชาการตะวันตกในประเด็นทั้งสองผ่านการค้นคว้ามาอย่างดี ภายหลังจากอ่านจบโดยส่วนตัวตั้งใจจะใช้บทความทั้งสองเป็นหนึ่งในเอกสารประกอบการเรียนการสอนวิชาของปริญญาตรีสำหรับปีการศึกษาหน้า เพราะจากประสบการณ์การสอนประวัติศาสตร์เท่าที่ผ่านมากการอธิบายให้นักศึกษาตลอดจนคนทั่วไปเห็นถึงความหมายของประวัติศาสตร์ที่หมายถึงตัวเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีตกับประวัติศาสตร์ที่หมายถึงงานเขียนหรือประวัติศาสตร์นิพนธ์นั้นไม่ใช่เรื่องง่าย รวมทั้งงานวิชาการภาษาไทยที่ดีให้เห็นถึงมิติอันหลากหลายของการศึกษาประวัติศาสตร์ในแง่มุมใหม่ๆ เพื่อสร้างแรงบันดาลใจในการสร้างคำถามทางประวัติศาสตร์นั้นยังมีอยู่น้อย ซึ่งงานของทศภาและภาดิน เป็นบทความที่มีขนาดกำลังเหมาะสำหรับการอธิบายประเด็นเหล่านี้

บทความวิชาการอีกชิ้นหนึ่ง คือ ประวัติศาสตร์ของเส้นโค้งปกติ ของ ศุภวิทย์ ถาวรบุตร เป็นบทความที่มีเนื้อหาแตกต่างเป็นอย่างยิ่งกับความเคยชินของผู้อ่านและเขียนงานประวัติศาสตร์ ซึ่งทำให้บทความชิ้นนี้ใช้เวลาหากรรมกรกลั่นกรองนานที่สุด ภาพของสมการต่างๆ อย่าง ความหนาแน่นน่าจะเป็น สมการความน่าจะเป็นของการคลาดเคลื่อน ที่ปรากฏอยู่ในบทความ ไม่มีความหมายอะไรในสายตาของผู้ที่มีความรู้คณิตศาสตร์ระดับสอบไล่ผ่านชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายเมื่อสองทศวรรษก่อนอย่างซ้ำพเจ้า แต่กระนั้นเนื้อหาที่น่าสนใจตามจนสามารถอ่านได้อย่างรวดเร็วจบ ภาพสมการนั้นไม่ใช่

อุปสรรคเพราะสิ่งที่บทความชิ้นนี้ย่อย เรียบเรียง และรู้ว่าผู้อ่านไม่รู้ อะไรเป็นสิ่งที่สำคัญในการเกลี้ยเอาผู้ที่มีความสามารถด้านคณิตศาสตร์หลากหลายระดับ ซึ่งกระจายตัวอยู่ทั่วเส้นโค้งระฆังคว่ำให้สามารถอ่านเข้าใจได้อย่างทั่วถึง แม้สิ่งที่ได้จากบทความอาจไม่เท่ากัน ซึ่งก็เป็นเรื่อง *ปกติ*

สำหรับบทความวิจัย 2 ชิ้น คือ *พัฒนาการของกระแสอนุรักษ* *ควายไทย* ของ พาชวิญ สดัมภรัตน์ และ *ก่อนจะมาเป็น “ธัมมิก สังคมนิยมแบบเผด็จการ”* ของ วิศรุต บวงสรวง นั้น เป็นบทความที่ดัดแปลงมาจากงานวิจัย จึงเต็มไปด้วยหลักฐานเอกสารอ้างอิงจำนวนมาก สำหรับผู้ที่คุ้นเคยกับการทำงานแบบประวัติศาสตร์ ข้อมูลเหล่านี้เป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้เช่นเดียวกับสิ่งมีชีวิตมีอากาศขาดออกซิเจน ยิ่งถ้าเป็นเรื่องที่มีความสนใจเป็นพิเศษการได้อ่านหลักฐานมากมายเช่นนี้ยิ่งทำให้รู้สึกน่าติดตาม แต่เพื่อความกระชับและชัดเจน จึงได้ตัดข้อมูลบางส่วนออก แต่การตัดออกนั้นก็ไม่ได้ทำให้เสียอรรถรสในการอ่านมากนัก ความพยายามในการค้นคว้าและเสนอมุมมองใหม่ๆ ของทั้งสองบทความยังคงสะท้อนคุณค่าของงานทั้งสองโดยตัวเองอยู่แล้ว

เมื่อเงินพร้อม กรรมกรพร้อม บทความพร้อม องค์ประกอบสุดท้ายแต่เป็นด้านหน้าสุดของวารสารอย่างหน้าปกก็กลายมาเป็นสิ่งที่ใช้เวลานานไม่แพ้การเขียนบทบรรณาธิการ การหาจุดพอดีที่จะสื่อให้คนอ่านรับรู้ได้ถึงบุคลิกของวารสารไม่ง่ายอย่างที่คิด และเอาเข้าจริงไม่มั่นใจนักว่ารสนิยมส่วนตัวจะอยู่ในมาตรฐานที่กรรมกร ตลอดจนผู้อ่านส่วนใหญ่จะเห็นดีเห็นงามด้วยหรือไม่ โดยเฉพาะการเป็นวารสารฉบับปฐมฤกษ์ทำให้ไม่มีภาระทางประวัติศาสตร์ของวารสารเล่มเก่าๆ ที่ต้องรักษา ทุกอย่างสามารถสร้างสรรค์ใหม่ได้ทั้งหมด แต่ทั้งนี้ก็ไม่ปรารถนาจะทำให้บุคลิกของวารสารชัดเจนมากจนกลายเป็นภาระสำหรับผู้จัดทำชุดต่อไป ซึ่งจะมีการสลับสับเปลี่ยนตามวาระ อีกทั้งเมื่อคำนึงถึงว่าทางภาควิชาฯ เองก็ตั้งใจจะทำให้วารสารฉบับนี้

สามารถหาอ่านได้ในลักษณะวารสารอิเล็กทรอนิกส์อยู่แล้ว ซึ่งสอดคล้องกับวัฒนธรรมการค้นและอ่านงานวิชาการที่เปลี่ยนแปลงไปมาก ทำให้ปกวารสารฉบับปฐมฤกษ์นี้แตกต่างกับความคุ้นเคยอยู่บ้างในสายตาของหลายคน

...

สุดท้ายนี้ แม้วารสารเล่มนี้จะอุปมาประหนึ่งบ่อบำบัดความ ... หาย ของนักศึกษาและอาจารย์ในเบื้องต้น แต่สิ่งที่ได้รับหลังอ่านบทความจบทั้งหมด คือแรงบันดาลใจในการสร้างคำถามใหม่ๆ ในการศึกษาประวัติศาสตร์ และหวังว่าผู้ที่อ่านวารสารเล่มนี้ไม่ว่าจะอ่านจนจบทั้งหมดหรือแค่บางส่วนบางตอนน่าจะได้รับเช่นเดียวกัน ซึ่งก็ถือเป็นความสำเร็จแล้วสำหรับวารสารวิชาการชักเล่มหนึ่งที่ไม่ได้ทำหน้าที่บำบัด แต่ช่วยสร้างความ กระหาย ทางความรู้ให้กับผู้อ่าน

นิภาพร รัชตพัฒนานกุล